

Josip Vrhovski u cvjetnjaku međimurskih skladatelja

Vincek, Slavko

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:436712>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-15**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE
(Čakovec)

PREDMET: GLAZBENA KULTURA

DIPLOMSKI RAD

Ime i prezime pristupnika: Slavko Vincek

TEMA DIPLOMSKOG RADA: Josip Vrhovski u cvjetnjaku međimurskih skladatelja

MENTOR: Branimir Magdalenić, viši predavač

Zagreb, listopad 2018.

Sadržaj

SAŽETAK.....	4
SUMMERY.....	5
1. UVOD.....	6
2. POVIJEST UČITELJSKOG FAKULTETA.....	7
3. ISTAKNUTI SKLADATELJI MEĐIMURJA.....	8
4. JOSIP VRHOVSKI.....	9
4.1 Skladateljski rad (razdoblje do 1945. godine).....	13
4.2 Skladateljski rad (razdoblje od 1945. do 1963. godine).....	16
4.3 Skladateljski rad (razdoblje od 1963. do 1983. godine).....	17
4.4 Pedagoški rad (razdoblje do 1945. godine).....	18
4.4 Pedagoški rad (razdoblje od 1945. do 1983. godine).....	19
4.5 Zaključno o Josipu Vrhovskom.....	20
5. JOSIP ŠTOLCER SLAVENSKI.....	21
5.1 Skladateljski rad.....	22
5.2 Pedagoški rad.....	23
6. MIROSLAV MAGDALENIĆ.....	24
5.1 Skladateljski rad.....	26
5.2 Pedagoški rad.....	28
6. VINKO ŽGANEC.....	29
6.1 Rad kao etnomuzikolog i pedagog.....	30
7. FORTUNAT PINTARIĆ.....	31
7.1 Pedagoški rad.....	32
8. ZAKLJUČAK.....	34
LITERATURA.....	35
KRATKA BIOGRAFSKA BILJEŠKA.....	36
IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA.....	37

SADRŽAJ SLIKA

<i>Slika 1.</i> Učiteljski fakultet u Čakovcu.....	7
<i>Slika 2.</i> Josip Vrhovski.....	9
<i>Slika 3.</i> Današnji pjevački zbor Josip Vrhovski.....	15
<i>Slika 4.</i> Josip Štolcer Slavenski.....	21
<i>Slika 5.</i> Majski muzički memorijal u čast Slavenskom.....	24
<i>Slika 6.</i> Miroslav Magdalenić.....	25
<i>Slika 7.</i> Vinko Žganec.....	30
<i>Slika 7.</i> Kulturno-umjetničko društvo Vinko Žganec Vratišinec.....	32
<i>Slika 9.</i> Umjetnička škola Fortunat Pintarić u Koprivnici.....	36

SAŽETAK

Cilj ovog diplomskog rada je prikazati važnost, utjecaj i rad poznatog međimurskog skladatelja Josipa Vrhovskog. Posebno je važna povezanost njega s radom ostalih glazbenika iz Međimurja jer su svojim individualnim te originalnim radom, ali sličnim idejama, ambicijama i željom da ostave utisak, obogatili kulturu na nacionalnoj, ali i međunarodnoj razini. Ostavili su brojne vrijedne skladbe koje u sebi sadrže sažet duh vremena u kojem su nastale te time doprinijeli odgoju, podizanju kulturne svijesti i znanja o prošlim vremenima. Osim njihova umjetničkog rada neizostavan je naglasak na odgoju jer je većina međimurskih skladatelja davala veliku važnost pedagogiji i djeci. Takav je bio i Josip Vrhovski koji je upravo zbog svoje upornosti i originalnosti jedan od najvažnijih međimurskih skladatelja i pedagoga te će njegov život i rad biti u fokusu ovog diplomskog rada.

Ključne riječi: pedagog, skladatelj, glazba, kultura

SUMMERY

The aim of this diploma thesis is to show the importance, influence and work of a well-known composer from the Međimurje County, Josip Vrhovski. It is of great importance to show his relatedness to the work of other musicians from the Međimurje County because they used their individual and original work, as well as similar ideas, ambitions and a will to make an impact to enrich our national and international culture. These musicians bolstered the upbringing of many generations, supported the rise of the cultural awareness and the knowledge about the past by leaving behind numerous valuable compositions which comprise the spirit of the olden times they were composed in. Apart from their artistic work, the emphasis was also placed on education as most of the composers from the Međimurje County gave great importance to pedagogy and children. Josip Vrhovski, a man who became one of the most important composers and pedagogues from the Međimurje County owing to his persistence and originality, was one of them. Hence, his life and artistic work will be the main focus of this diploma thesis.

Key words: pedagogue, composer, music, culture

1. UVOD

Ljudi su oduvijek stvarali glazbu, stvarali su je na načine na koje nisu bili ni svjesni. Sam hod ima nekakav svojstveni ritam i karakter, prvi udarci kamena o kamen, šiljenja drveta i sl. vođeni sve do prvih svjesnih pokušaja izvođenja glazbe. Također, svakodnevno se koristimo glazbenim jezikom i glazbenim pojmovima kako bismo opisali razne pojave i situacije pa nije neobično čuti tempo, ton, boju, glasnoću u životu bez obzira na to bili mi glazbenici ili ne. Sama po sebi glazba i nije toliko važna koliko poruka koju ona nosi, namjera onoga tko je napisao neko glazbeno djelo da u nama pobudi određene osjećaje i emocije, različita zapažanja, svjetonazore, itd.

Da bi postigli tako nešto, glazbenici/skladatelji koriste različita sredstva koja u svom osnovnom obliku postoje u prirodi (ritam, ton, tempo, dinamika...). Oni koriste ta sredstva i kombiniraju ih na određene načine i točno znaju što žele postići te načine na koje će to postići. Poruka ili emocija koju žele poslati ljudima mora biti njima poznata, moraju se moći s nečim poistovjetiti, povezati sa skladateljem. Takva vrsta glazbe je ona na koju mi danas mislimo kad govorimo o glazbi i to je razlog zbog kojeg se divimo skladateljima, glazbenicima i izvođačima. Upravo oni su razlog zbog kojeg nas slušanje nekog glazbenog djela razvedri, vrati u prošlost, pobudi u nama određene emocije ili nešto potpuno suprotno. Međimurje se može pohvaliti s mnoštvom takvih ljudi od kojih je jedan Josip Vrhovski.

Josip Vrhovski je u svojim skladbama ostavio mnogo. Iako ga povijest hrvatske glazbe nije svrstavala u neke od najboljih skladatelja, Vrhovski je zasigurno bio upravo to za jedno malo područje kao što je Međimurje. Nova istraživanja sve više pokazuju i naglašavaju rehabilitacijsku moć i sveopću moć glazbe iz čega proizlazi zaključak o važnosti skladatelja vezanih za jedno područje, posebice u vremenu u

kojem je broj medija bio znatno manji. Ljudi koji su stvarali glazbu, živjeli za nju i izvodili je bili su „lijek” za taj narod, još i više bili su i jesu lijek za kulturu i riznicu određenog područja, točnije Međimurja u slučaju Vrhovskog, a samim time i Republike Hrvatske.

2. POVIJEST UČITELJSKOG FAKULTETA

Prva škola za učitelje u Čakovcu osnovana je 1879. godine i bila je smještena u Starom gradu u Čakovcu te je bila jedina, a samim time i najvažnija ustanova kojoj je zadatak bio obrazovanje ljudi za rad sa slavenskim, hrvatskim i slovenskim stanovništvom. Zgrada u kojoj se danas odvija naobrazba budućih učitelja sagrađena je 11. prosinca 1888. godine.

Zbog političkog utjecaja i političke situacije, nastava i ukupni program odvijao se prema planu i programu učiteljskih škola u Mađarskoj s dodatnim hrvatskim jezikom. Škola je ubrzo stvorila dobar temelj za ono što je danas. S vremenom je godinama mijenjala metode i oblike rada te je zbog važnosti i uloge učiteljskog zanimanja ostavila dubok trag u razvoju Međimurja i općenito školstva i obrazovanja.¹

U teškim razdobljima između ratova nastava se održavala otežano zbog manjka opreme, bez potrebnih uvjeta i sredstva. Takvim razdobljima svjedoče i spomen-ploče u suterenu današnjeg fakulteta.

1 Prof. Zvonimir Bartolić, Zbornik Pedagoške akademije Čakovec, 1972.

Slika 1. Učiteljski fakultet u Čakovcu

3. ISTAKNUTI SKLADATELJI MEĐIMURJA

Republika Hrvatska može se pohvaliti istaknutim ljudima, znanstvenicima, istraživačima, vizionarima i ljudima koji su svojim radom promijenili život i svijet. Rad bilo koje osobe na neki način mijenja način na koji živimo pa u tu skupinu i bez potrebe za promišljanjem spadaju i glazbenici te skladatelji. Jedan velik dio takvih ljudi bio je rodom iz Međimurja, ali i životom i radom usko vezan uz to isto Međimurje. Neki od tih ljudi bili su: Josip Vrhovski, Josip Štolcer Slavenski, Miroslav Magdalenić, Vinko Žganec te Fortunat Pintarić.

Generalno, njihove skladbe i pjesme odišu međimurskom kajkavštinom, govorom i životom ljudi. Inspirirane su prirodom, životom u skladu s prirodom i ljepotom ili težinom života, iako je naglasak na pjesmama pisanim u molu što za razliku od durskih pjesama govori ipak mnogo više o onoj tužnijoj strani života. *Megla se kadi*, *Voda zvara* i *Naricalka* neke su od mnogobrojnih pjesama navedenih autora te sami naslovi pjesama potvrđuju upravo tu povezanost s prirodom pomiješanu s molskim, tugaljivim osjećajima.

Navedena imena još odzvanjaju i u pedagoškim krugovima, ostala su duboko urezana u sjećanje ljudi koji su pod njihovom rukom i vodstvom postigli uspjeh u životu zahvaljujući svojim učiteljima.

4. JOSIP VRHOVSKI

Slika 2. Josip Vrhovski

Između dva rata, pod velikim utjecajem i vlašću Austro-Ugarske Monarhije, rodio se Josip Vrhovski, 20. veljače 1902. godine u međimurskom selu Črečan za koje je Vrhovski napisao: „Moje selo Črečan, malo, od 60 kućica smjestilo se ispod prvih brežuljaka gornjeg Međimurja pol sata daleko od Drave, 2 sata hoda od Varaždina, 1 sat od Čakovca, međimurske prijestolnice i 3/4 sata od štajerskog Središća ob Dravi. Kod prvog mosta jedan ogranak puta kreće po desnoj obali potoka, iza naše kuće i vodi u Macinec, gdje se nalazi crkva i župa kojoj pripada Črečan. Iza naše kuće tim putem išlo je dugi niz godina cijelo selo svake nedjelje i svakog praznika u crkvu.”²

Razdoblje u kojem je živio bilo je izrazito teško i neplodno za rad čovjeka poput Vrhovskog. Živio je u čak četiri različite države: Austro-Ugarskoj Monarhiji, Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca, Nezavisnoj Državi Hrvatskoj i Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji. Utjecaj politike, drugih jezika i kulture bio je očekivan ishod u opisanim okolnostima, međutim Vrhovski je ostao fokusiran na vlastitu profesiju i zvanje te je iz njega zračio osjećaj pripadnosti nekom mjestu i narodu, pripadnost Međimurju.

² Marijana Pintar, Josip Vrhovski, skladatelj, dirigent, pedagog, Čakovec, Centar za kulturu, 1997.

Obiteljska situacija u kojoj se rodio Vrhovski izrazito je teška i složena. Njegov otac, Mio Vrhovski, oženio je sestru svoje prerano preminule prve žene, Terezu Vrhovski, koja je rodila devetero djece od kojih je samo pet preživjelo uključujući Josipa što je uz dvoje djece od prerano preminule Mihaele Vrhovski činilo ukupno sedmero braće. Uvjeti u kojima su živjeli bili su teški te su djeca bila podložna teškim bolestima, najčešće tuberkulozi.

Vrhovski je završio pučku školu u Macincu, unatoč osobnom otporu prema mađarskom jeziku na kojem se nastava odvijala. Svoje prve glazbene korake napravio je uz pomoć župnika Ignacija Lipnjaka (pjevao je u Lipnjakovu pjevačkom zboru) koji je prepoznao dječakov iznimni smisao za glazbu i njegov talent. Roditelji Vrhovskog bili su protiv glazbenih poduka koje je dobivao od Ignacija Lipnjaka, međutim, njegovu darovitost i želju nisu mogli zaustaviti ni negirati. Svoje obrazovanje nakon pučke škole Vrhovski nastavlja u Varaždinskoj gimnaziji u koju su ga primili unatoč pravilu koje je zabranjivalo mogućnost upisa učenicima koji su završili mađarsku pučku školu. Vrhovski je uvjerio upravitelja škole u svoje sposobnosti te je to i opravdao završivši prvi razred odličnim uspjehom. Nakon prvog razreda Vrhovski se iz nepoznatih razloga preselio u Slavonsku Požegu gdje je završio svoje srednjoškolsko obrazovanje.

Ignacije Lipnjak smjestio je Vrhovskog u internat gdje mu osigurava školovanje i glazbenu poduku. Češki glazbenik učio ga je vještini sviranja i davao poduke iz violine, dok je Vrhovskome učitelj glasovira bio glavni pjevač u židovskoj sinagogi. Jedan veliki udio u glazbenom obrazovanju nosi sam Vrhovski jer je prepisivao partiture i dionice za tamburaški orkestar te je savladao sviranje svih tamburaških instrumenata. Prve dirigentske pokrete Vrhovski je napravio u trećem razredu srednje škole kada se okušao u dirigiranju tamburaškom orkestru te se nakon trećeg razreda ponovno vratio u Varaždin gdje je proživljavao teški period života zbog neimaštine. Unatoč tome i dalje je radio na svom glazbenom obrazovanju, posebice na području glazbene teorije, harmonije i glasovira. Postavio si je jasan cilj – upisati Kraljevsku muzičku akademiju u Zagrebu, što je i uspio 1925. godine u kojoj je i završio Državnu realnu gimnaziju u Varaždinu položivši ispit zrelosti.

Odabrao je studij kompozicije na kojem su mu predavači bili Blagoje Bersa i Franjo Dugan dok je nastavu iz dirigiranja pohađao kod Frana Lhotke. Svoj studentski život financira sam, i to dirigiranjem u raznim pjevačkim društvima što mu je predstavljalo glavni i najveći izvor prihoda. 1929. godine Vrhovski je položio ispit za učitelja pjevanja i glazbe u srednjim školama, 1933. diplomirao je kompoziciju u klasi profesora Blagoja Berse te je 1937. položio ispit za profesora glazbe u srednjim školama.

Glazbeno obrazovanje Vrhovskog nije završilo u Zagrebu, već je svoje znanje nastavio usavršavati desetak godina kasnije pa je u ljeto 1942. krenuo na tečaj dirigiranja kod Clemensa Kraussa u Salzburgu. Materijalno stanje Vrhovskog poboljšalo se nakon studija kompozicije, međutim živio je od poučavanja, a ne od skladanja što pokazuje činjenica da je od 1934. godine predavao glazbu na Državnoj muškoj realnoj gimnaziji u Osijeku. U periodu od 1940. do 1945. godine djelovao je kao profesor glazbe u raznim srednjim školama te je bio aktivan i kao dirigent u mnogim pjevačkim društvima.³

Vrhovski se vraća u Varaždin predavati glazbu u srednju školu koju je i sam pohađao, a već 1946. godine postaje direktorom Muzičke škole u Varaždinu. Navedeno životno razdoblje najplodonosnije mu je na području pedagogije i dirigiranja što je jasno vidljivo iz činjenice da je osnovao i vodio *Gradski orkestar*, a vodio je i orkestar Narodnog kazališta *August Cesarec*. Njegovo zalaganje i rad prepoznali su nadležni koji su ga godine 1948. imenovali direktorom istoimenog narodnog kazališta. S te je pozicije odstupio 1949. godine zbog ozlijede noge prilikom pregleda građevinskih radova.

Vrhovski je često mijenjao sredine u kojima je radio što dokazuje i godina 1951. kada odlazi u Split gdje se zaposlio kao profesor u Muzičkoj školi na kojoj je predavao teorijske predmete, a značajnije od toga bilo je osnivanje ženskog zbora i učeničkog orkestra. Uz rad na Muzičkoj školi Vrhovski je djelovao kao dirigent

3 Marijana Pintar, Josip Vrhovski, skladatelj, dirigent, pedagog, Čakovec, Centar za kulturu, 1997.

orkestra Hrvatskog narodnog kazališta. Njegova praksa promjene mjesta djelovanja nastavila se već nakon dvije godine od preseljenja u Split zbog stambenih pitanja.

Vrhovski je prije svoje mirovine radio i na području Karlovca u kojem je također bio zaposlen kao direktor Muzičke škole u čemu se posebno istaknuo i zalagao za promaknuće statusa škole iz niže, u status srednje škole. Zaslužan je i za osnivanje učeničkog zbora i orkestra, a kulturnom životu grada dao je doprinos kao dirigent Gradskog simfonijskog orkestra i kao voditelj pjevačkih društava.

Nakon svojeg djelovanja u Karlovcu, Vrhovski seli u Zagreb gdje je 1963. godine dočekaio svoju mirovinu. Ona za njega nije značila kraj glazbenih aktivnosti, već je bila upravo suprotno, posebice za njegov skladateljski rad što dokazuje činjenica da je pred kraj svojeg života kao skladatelj bio uvršten u *International Who's Who in Music and Musicians' Directory* te *Man of achievement* koje su bile priznate strane publikacije o važnim i uspješnim ljudima svijeta. Napisao je priručnike za nastavu glasovira, harmonike i violine te je vodio više pjevačkih društva, a najviše se posvetio pjevačkom društvu „Sloga” i Prvom hrvatskom katoličkom pjevačkom društvu „Branimir”.⁴ Svoj bogat i glazbom ispunjen život Josip Vrhovski završio je u Zagrebu 18. travnja 1983. godine.

Za svoj rad bio je višestruko nagrađivan te je dobio nekoliko važnih priznanja: *Ordena rada III R, Decembarske nagrade, Ivan Filipović, Priznanje u povodu 150 godišnjice Muzičke škole u Varaždinu*. Uz to bio je član Društva hrvatskih skladatelja, Saveza organizacija kompozitora Jugoslavije, Hrvatskog glazbenog zavoda i Udruženja muzičkih pedagoga Hrvatske.⁵

4 Marijana Pintar, Djelovanje Josipa Vrhovskog s posebnim osvrtom na Varaždinsko razdoblje

5 Marijana Pintar, Josip Vrhovski, skladatelj, dirigent, pedagog, Čakovec, Centar za kulturu, 1997.

4.1 Skladateljski rad (razdoblje do 1945. godine)

Najplodnije skladateljsko razdoblje za Vrhovskog je razdoblje od njegovih studentskih dana pa sve do kraja Drugog svjetskog rata. Posebno se istaknuo kao zbarski skladatelj, ali velike uspjehe postigle su i skladbe *Suita za duhački oktet*, *Hrvatska misa u h-molu*, *Naše prošecije*, *Prvi gudački kvartet*, *Zar prolaznost je sve?*. Skladao je gotovo sve glazbene vrste, isključivši simfoniju i koncert.

Najzastupljeniji je bio na području zbarske glazbe. Za dječje zborove napisao je 85 skladbi, za muške 49 skladbi, a za mješoviti zbor 56. Osim za zborove zavidne brojeve skladbi ima i u ostalim područjima, pa tako postoji 36 skladbi kao solo popijevke, 63 instrumentalna djela i 23 vokalno-instrumentalna djela. Pisao je i scensku glazbu (7 skladbi) te 18 skladbi zabavnog karaktera.

Skladateljstvo Josipa Vrhovskog dijeli se na četiri osnovne kategorije skladbi:

- skladbe pedagoškog karaktera
- skladbe prigodnog karaktera
- obrade raznih stupnjeva
- izvorna umjetnička djela.

Tematika u zbarskim skladbama i solo popijevkama uglavnom je nadahnutu njegovim Međimurjem, a posebno valja istaknuti skladbe: *Međimurska suita* i *Hrvatska misa u b-molu*. Očito je da je Vrhovski najviše skladbi napisao za dječje, muške, ženske i mješovite zborove koje su napisane da se izvode *a cappella*⁶ ili uz pratnju orgulja. Pjevačko društvo „Branimir” posjeduje najveću arhivu njegovih djela, što je i logično s obzirom na to da ih je sam Vrhovski s njima izvodio. Osim različitih arhiva, Vrhovski je sam izdvojio šest djela za koje smatra da su najuspješnija te ih je tiskao u vlastitoj nakladi pod naslovom zbirke *Crkvene kompozicije*. U tu zbirku njegovim odabirom uvrštene su skladbe: *Zdravo Marijo!* za solo sopran i orgulje, *Zdravo Marijo!* za alt i solo tenor, mješoviti zbor, violinu te

⁶ *a capella* je način izvođenja skladbe samo glasom i pjevanjem, bez pratnje instrumenata

orgulje. *Tota pulchra*, skladba za solo sopran, mješoviti zbor, violinu i orgulje, također je uvrštena u tu zbirku, a uz nju još *Proljetno cvijeće*, skladba za mješoviti zbor i orgulje, *Uskliknite bogu*, za mješoviti zbor *a capella* te skladba *Oče naš* za muški zbor uz orgulje. Godina u kojoj se procjenjuje da je tiskana zbirka je 1934. zbog recenzije koju je te godine napisao Franjo Lučić koji pokazuje oduševljenje prema crkvenoj orijentiranosti glazbe koju je napisao prema idejama cecilijanskog pokreta koji je bio popularan u to vrijeme te je za cilj imao skladanje u duhu pučke, crkvene glazbe.

Činjenica da je Lučić bio pobornik takve vrste glazbe potkrijepljena je sljedećim citatom.

„Sve su te kompozicije prožete svježom invencijom i profinjenim osjećajem. Polifoni stavci su mekani, dionice idu naravnim tokom, a homofonija imade uvijek idejno značenje, a nije samo mehaničko kombinovanje sazvuka. Uz to imadu te kompozicije tu odliku, da im je izričaj nacionalan, a obilježje duhovno. Za izvedbu nisu teške, pa će ih moći i zborovi sa manjom korskom tehnikom izvoditi.”⁷

Početak skladanja Josipa Vrhovskog počinje već u sedmom razredu gimnazije, a jedini dokaz koji je sačuvan su ujedno radovi koji se mogu smatrati prvim ozbiljnim radovima. To su skladbe za mješoviti zbor: *Ponoć je*, *Sonce zajaha* i *Molba slavuja*. Iz tog perioda djelovanja može se istaknuti skladba *Tota pulchra* kao skladba duhovnog sadržaja za solo sopran, četveroglasni mješoviti zbor, violinu i orgulje.

Teško je odrediti i reći kakva je djela pisao Vrhovski za vrijeme svojeg studiranja jer se ne spominju u literaturi ili nisu sačuvana. Sa sigurnošću možemo navesti samo tri djela: *Suita* za puhački oktet, *Finale* za sopran, bariton i orkestar te *Naše prošecije* za deklamaciju, mješoviti zbor i orkestar.

„...Vrhovski je s mnogo talenta proveo svoju kompoziciju, dajući na nekim mjestima interesantne detalje i uspjele muzičke efekte. Na ovoj se radnji osjeća talent kompozitorov, a ujedno se opaža, da je on mnogo i savjesno učio.”⁸ Ovo je djelić

7 Franjo Lučić: J. Vrhovski, Crkvene kompozicije, Sv. Cecilija, 28/1934, str. 144.

8 Marijana Pintar, Josip Vrhovski, skladatelj, dirigent, pedagog, Čakovec, Centar za kulturu, 1997.

teksta koji je Žiga Hirschler napisao o skladbi *Naša prošecija* iz kojeg možemo zaključiti kako je od samih početaka Vrhovski bio dobro zapažen i tretiran kao talentirani skladatelj i glazbenik kojeg su primijetili i veliki glazbenici i skladatelji poput Borisa Papandopula.

Vrhovski je i nakon završenog studija nastavio nizati odlične skladbe, a dio opusa koji se odnosi na religioznu glazbu koju je pisao zaokružuje i čini ukupno šest misa: *Hrvatska misa u h-molu* za mješoviti zbor, orgulje i orkestar, *Hrvatska misa u e-molu* za mješoviti zbor i orgulje koju je u svom članku o Josipu Vrhovskom spominjao i Miroslav Magdalenić⁹, *Hrvatska pučka misa u C-duru* za dvoglasni zbor *a cappella* i tri *Pučke mise* (u tonalitetima F-dur, D-dur, d-mol) za dva glasa i orgulje. Za navedene *Pučke mise* izgubljen je notni zapis i materijal, ali znamo da su postojale jer ih je sam Vrhovski prijavio Hrvatskom autorskom društvu 1943. godine. Brojni kritičari isticali su i spominjali kako su njegove mise pisane u narodnom duhu, da iz cijelog djela proviruje Međimurje, pohvale poput Lučićeve: „...velika je odlika skladbe, da ju resi naša slavenska nota.”

Slika 3. Današnji pjevački zbor Josip Vrhovski

9 Miroslav Magdalenić: Međimurski skladatelj Josip Vrhovski. *Hrvatski narod*, 3/1941, 159, str. 9.

4.2 Skladateljski rad (razdoblje od 1945. do 1963. godine)

U ovom razdoblju Josipa Vrhovskog središnje mjesto i okosnicu zauzimaju zborovi. To se može zaključiti direktno iz činjenice i njegove povezanosti s raznim pjevačkim društvima u Varaždinu, Splitu i Karlovcu. Za vrijeme boravka u Varaždinu njegove zbarske skladbe najviše su izvođene. Dječji zbor Muzičke škole u Varaždinu vrlo je često izvodio njegove skladbe na svojim nastupima. Njegova pedagoška strana i smisao za rad s djecom dobila je svoju afirmaciju kada mu je uručena prva nagrada na festivalu pjesama za djecu *Deco, pevajte s nama* koju mu je dodijelio Savez izvođača Jugoslavije za skladbu *Moj braco*. Osim dječjeg zbora Muzičke škole u Varaždinu, njegove skladbe izvodilo je i pjevačko društvo *Vatroslav Jagić*, skladbe koje su oni izvodili su: *Svatovska* za mješoviti zbor, skladba *Tri djevojke* također za mješoviti zbor te skladba *Ajd vu kolo* za mješoviti zbor, orkestar i glasovir.

1953. godine to isto društvo *Vatroslav Jagić* priredilo je i posvetilo cjelovečernji koncert povodom 50-te godišnjice djelovanja Josipa Vrhovskog. Na tom koncertu izvedene su: *Tri djevojke*, *Zagorska suita*, *Već je zišlo sončece*, *Na petrovačkoj cesti*, *Naricalika*, *Svatovska*, *Dil duda* i *Ajd vu kolo*. Kao najbolja točka večeri izvedena je *Naricalka* za koju je kritičar Gržinčić napisao: „Tu smo upravo osjetili plač, jecanje, očaj (prvi dio), zatim kao utjehu u narodnoj kantileni (cintorek), tihu rezignaciju, sućut. U pjesmi su zahvaćena ona najvažnija i najsuptilnija čuvstva.”¹⁰ Izvedene skladbe nastale su u razdoblju od 1935. do 1953. te je tako ovaj koncert predstavljao prvi svojevrsni sažetak zbarskog stvaralaštva Josipa Vrhovskog.

Prema činjenicama koje su prethodno iznesene u ovom radu znamo da je Vrhovski pisao i scensku glazbu, a prva od njegovih scenskih kompozicija bila je glazba za predstavu *Kako hoćete* Williama Shakespearea. Motivacija za pisanje scenske glazbe zasigurno je imala svoje korijene u njegovoj funkciji dirigenta Kazališnog orkestra u Varaždinu. Nažalost, notni zapisi navedene skladbe nije sačuvan u cijelosti, već su sačuvana samo dva dijela, a to su: *Violina pjesma* i *Lakrdijaševa*. Vrijednost ova dva

10 Marijana Pintar, Josip Vrhovski, skladatelj, dirigent, pedagog, Čakovec, Centar za kulturu, 1997.

broja još je veća zbog toga što predstavljaju jedini sačuvani notni zapis koji se odnosi na scensku glazbu Josipa Vrhovskog.

4.3 Skladateljski rad (razdoblje od 1963. do 1983. godine)

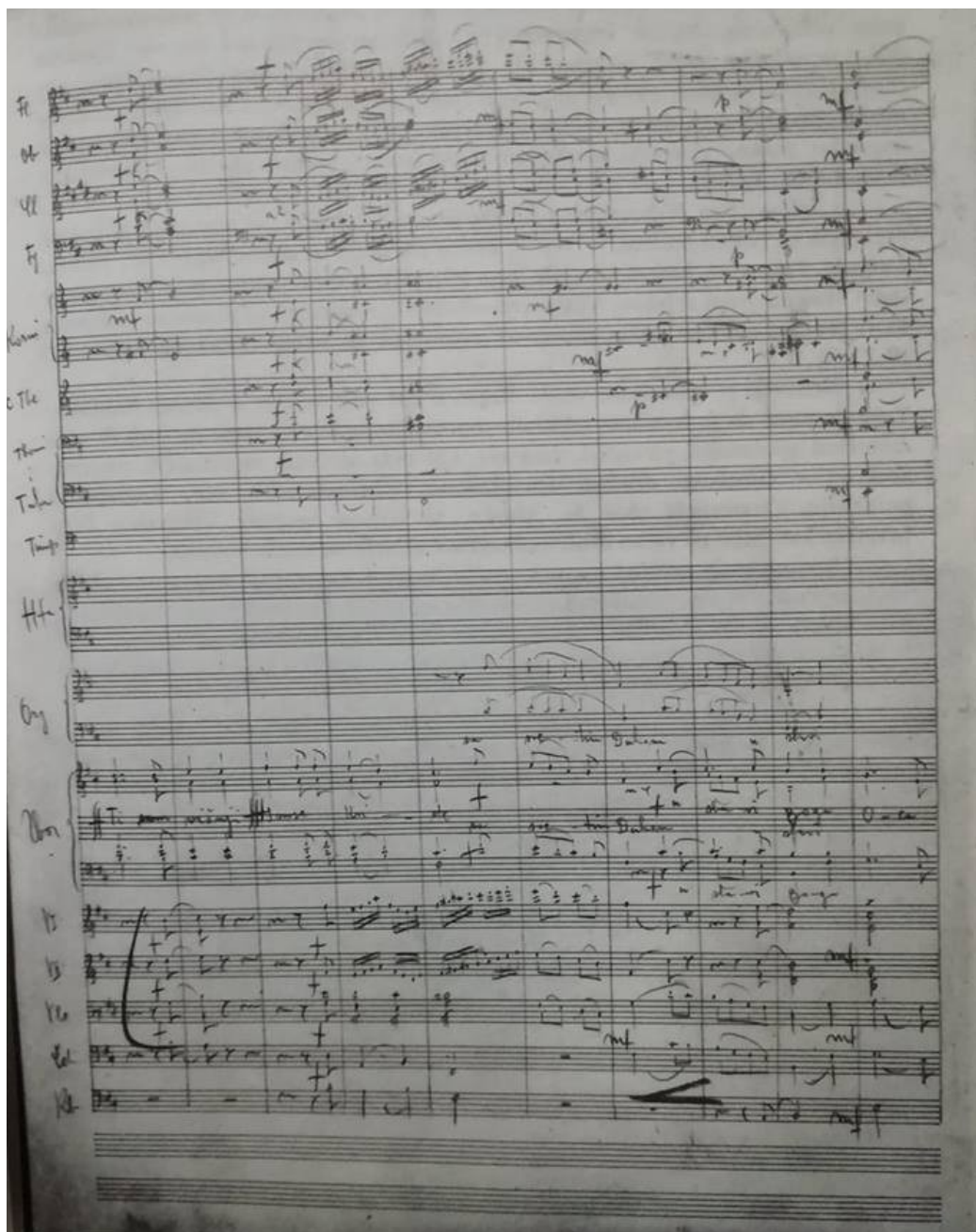
Odlazak u mirovinu 1963. godine za Josipa Vrhovskog značio je više vremena i mogućnost korištenja tog vremena za skladateljski rad. Koliko je bio predan skladateljskom radu u tom periodu života dovoljno govori činjenica kako je u razdoblju od 1970. do 1977. godine Savezu organizacija kompozitora Jugoslavije prijavio trideset i jednu novu skladbu.

Osim opere *Jana*, do tog razdoblja Vrhovski nije imao ni jednu skladbu koja spada u veće vokalno-instrumentalne oblike te je tek u svojoj mirovini napisao kantatu *Zemaljska kuglo* za bariton, zbor i orkestar za koju je dobio novčanu potporu. Sama kantata nije nikada bila izvedena. Operu *Jana* Vrhovski je završavao i pisao dugi niz godina. Pretpostavlja se da je 1953. započeo s pisanjem opere koja je na kraju imala tri čina i prolog, a tematika opere bila je međimurski narodni običaj vjenčanja.

Osim navedenih djela, Vrhovski je u svojoj mirovini pisao skladbe za Krapinski i Slavonski festival, a nije se više bavio pisanjem duhovne glazbe. Na danima hrvatske glazbe djela Vrhovskog bila su česti dio programa pa su tako do 1976. godine izvedene skladbe: *Na sokaku*, *Suita* za drvene puhačke instrumente, pjesma *Galogaže*, arija iz opere *Jana*, *Tkeš si* i skladba *Orač*.

Zaključno, razdoblje do 1945. godine predstavlja dio skladateljskog života Vrhovskog u kojem piše uglavnom manje vokalno-instrumentalne skladbe te je u odnosu na razdoblje nakon 1945. Vrhovski bio česta tema kritičara i medija. Smatram da je bogatstvo i vrijednost svojih djela najviše znao procijeniti sam Josip Vrhovski koji je kao svoja najbolja djela izdvojio: *Prvi gudački kvartet*, solo popijevke *Galogaža*, *Listek*, *Molitva dobrim očima*, *Uspavanka*, *Tkeš si* i *Ta hižica plava*. Izdvojio je dvopjev *Protuletje* i skladbu *Na petrovečkoj cesti* za ženski zbor. Za dječji zbor *Pjesma miru*, *Naricalka* i *Žabe*, a za dječji zbor uz pratnju glasovira

*Moj braco, Zu, zu, zu i Zelena ljujačka. Za muški zbor Čiča Time, Kradem ti se i Pazar; a za mješoviti zbor Svatovska i Naricalka.*¹¹

Slika 4. Hrvastka misa u h-molu

11 Marijana Pintar, Josip Vrhovski, skladatelj, dirigent, pedagog, Čakovec, Centar za kulturu, 1997.

4.4 Pedagoški rad (razdoblje do 1945. godine)

Pedagoški dio rada Josipa Vrhovskog predstavljao je glavninu njegovih prihoda te je bio glavni čimbenik koji je ispunjavao njegove egzistencijalne potrebe. Najveći dio njegova pedagoškog rada odnosio se na dirigiranje u školskim zborovima i orkestrima. Svoju prvu zaradu i prihod Josip Vrhovski dobio je poučavanjem drugih. Bilo je to u vrijeme kada je Vrhovski bio u teškom materijalnom stanju te je upravo taj prvi prihod bio u obliku prehrambenih proizvoda, a poučavao je učenike gimnazije. Upravo ta činjenica pokazuje kako mu je poučavanje bilo urođeno i prirodno.

Nakon studija na Muzičkoj akademiji 1925. godine, pedagoški mu je rad bio primarna djelatnost o kojoj Joža Požgaj piše: „Nakon završenih studija radi – kako je to već obično kod naših skladatelja – na mnogim školama kao nastavnik. Vrhovskom su – kao i mnogim našim skladateljima od Lisinskog naovamo – preostajali za umjetničko stvaranje samo ostaci ostataka vremena, utrošenog u borbi za opstanak...”

1933. godine Vrhovski se, nakon što je diplomirao kompoziciju, zaposlio kao nastavnik, iako je već 1929. godine imao položen ispit za učitelja pjevanja i glazbe na srednjim školama. Nakon što je 1937. godine položio stručni ispit, Vrhovski do 1945. godine predaje u općim srednjim školama. Kao student bio je namješten kao zamjenik učitelja glazbe na Državnoj muškoj realnoj gimnaziji u Osijeku. Vrhovski temeljem vlastite molbe 1941. godine postaje profesor na Prvoj klasičnoj gimnaziji u Zagrebu na kojoj je radio i ostao sve do 1945. godine. Usporedno s tim poslom radio je i predavao u još nekim zagrebačkim školama. Zanimljivo je da je u svim školama u kojima je radio i predavao vodio različite dječje i mješovite zborove.¹²

12 Marijana Pintar, Josip Vrhovski, skladatelj, dirigent, pedagog, Čakovec, Centar za kulturu, 1997.

4.4 Pedagoški rad (razdoblje od 1945. do 1983. godine)

Prvi posao u glazbenoj školi Vrhovski je dobio 1945. kada ga Krešimir Filić potpomaže da zauzme profesorsko mjesto u varaždinskoj Muzičkoj školi gdje ubrzo postaje direktor škole. Koliko je bio uspješan na tom položaju govore činjenice iz pisanih izvora kojima je zajedničko da spominju promicanje statusa škole iz niskog u srednji, podizanje kvalitete nastave te općeniti napredak škole.

Podizanje kvalitete nastave odnosi se na njegove stalne molbe koje je slao i pisao nastavnicima, a jedna od molbi nastavnica klavira glasila je: „...da što više njeguju tehničke vježbe te da uvijek prosviraju učenicima zadanu lektiru i paze, da se postigne sviranje težinom ruke, pa su u vezu s time određene prstne vježbe za početnike, kao i za napredne učenike.” Kao što je to uobičajeno za njegov rad, Vrhovski je u varaždinskoj glazbenoj školi osnovao dječji zbor s kojim je postigao brojne uspjehe. Marijan Zuber je osoba koja je svjedočila njegovu uspješnom djelovanju u Varaždinu. Spomenuo je kako se njegov rad nije zadržao i reflektirao samo na glazbenu školu, već i na kazališni orkestar i na različita glazbena društva. Zuber također potvrđuje uspješnost Vrhovskog kao pedagoga činjenicom da je u glazbenoj školi organizirao razrede prema različitoj nadarenosti učenika za koje je sam pisao nastavne planove i programe. Zasluge Vrhovskog bile su i medijski popraćene što je vidljivo iz članka u novinama *Varaždinske vijesti* u kojem piše: „Kad je 1946. godine došao za direktora, škola je imala svega dvije prostorije, 50 učenika i tri nastavnice te tri klavira, a 1951. godine, ostavio je 15 prostorija, 250 učenika, 12 klavira, 2 harmonike, 10 violina, 1 čelo, 3 flaute, 4 klarineta, 2 oboe, 2 roga i 2 trube. Svakako, to nije učinio sam, nego uz obilnu materijalnu pomoć narodne vlasti. Ipak su postignuti uspjesi, rezultat njegova upornog rada.”¹³

13 Marijana Pintar, Josip Vrhovski, skladatelj, dirigent, pedagog, Čakovec, Centar za kulturu, 1997.

Promicanje statusa škole iz niskog u srednji bio je težak zadatak zbog problema dobivanja prostorija, a škola je proglašena srednjom nakon odlaska Vrhovskog 1951. kada je „sistemski, službeno nedovoljno shvaćen, opterećen zdravstveno i familijarno”¹⁴ napustio Varaždin i odselio u Split.

Slika 5. Josip Vrhovski i Črećanini

14 Marijan Zubar o odlasku Vrhovskog

4.5 Zaključno o Josipu Vrhovskom

Djelovanje Josipa Vrhovskog možemo zaokružiti povezivanjem njegovih područja djelovanja kao skladatelja i pedagoga. Prema navedenom znamo da je dobro poznao probleme, zahtjeve i potrebe učenika u odgojno-obrazovnom procesu pa je tako skladao mnoga djela koja su imala pedagoški karakter. Josip Vrhovski je kao stručnjak na području glazbe djelovao i kao dirigent te kao glazbeni kritičar i pisac što je lako zaključiti s obzirom na to da je poznao strukture sloga i glazbe zbog čega njegovo dirigentsko iskustvo i uspješnost nije dovedena u pitanje. Kao dirigent i pedagog Vrhovski je profesionalno i stručno vodio dječje zborove za koje je i nerijetko pisao i skladao.

Sva znanja i vještine Josipa Vrhovskog nisu samo imala utjecaj na škole i društva u kojima je radio i djelovao. Svojim predanim radom Vrhovski je direktno utjecao na kulturni život te na općeniti razvoj gradova u kojima je radio. Obogatio je glazbeni život Varaždina i Karlovca osnivanjem i vođenjem Gradskog orkestra u Varaždinu i vođenjem Gradskog simfonijskog orkestra u Karlovcu. Na pedagoškom području i planu Vrhovski je osnovao učeničke zborove i orkestre u Varaždinu, Splitu i Karlovcu. Glazbene škole u Varaždinu i Karlovcu su zahvaljujući njemu promaknute iz statusa niže u status srednje škole. Njegovo djelovanje nije bilo vezano samo uz škole, već se i zalagao za obnovu zgrade Narodnog kazališta August Cesarec u Varaždinu te je vođenjem raznih pjevačkih društva poticao razvoj glazbenog amaterizma.

Zbog svih njegovih zasluga i uspjeha možemo zaključiti da je Josip Vrhovski bio izuzetno važna osoba za razvoj kulture i obrazovanja u vremenu u kojem je živio, a odraz njegova rada zasigurno postoji i dandanas. Glazbene svečanosti Josipa Vrhovskog manifestacija je u organizaciji zbora koji nosi njegov naziv kao počast svim uspjesima i doprinosu njega kao glazbenika, pedagoga i Međimurca. Ljudi poput Vrhovskog bili su i bit će cijenjeni, a Međimurje se može pohvaliti brojnim osobama sličnih zasluga o kojima će se pisati u nastavku ovog rada.

5. JOSIP ŠTOLCER SLAVENSKI

Slika 6. Josip Štolcer Slavenski

Josip Štolcer Slavenski rodio se 1986. godine u Čakovcu. Kao i većina druge djece tog vremena rodio se i živio u teškim materijalnim uvjetima te je nakon završetka građanske škole 1911. godine položio ispit za pekarskog kalfu. Zbog navedenih razloga Slavenski nije imao nikakvo glazbeno obrazovanje osim očeva poučavanja sviranja citre po notama te učenja tradicijskih napjeva od svoje majke. Prvi ozbiljni pokušaj glazbenog obrazovanja Slavenskom su omogućile mecene koje su dale novac potreban za njegovo putovanje u Budimpeštu i upis u Konzervatorij. Njegov zahtjev za upis je odbijen jer su u Glazbenom zavodu smatrali da nije dovoljno kvalificiran što je Slavenskog slomilo, ali nije uništilo njegovu upornost i želju da se bavi glazbom.

Školovanje Slavenskog, potpomognuto profesorom Nađem Gezijem na Muzičkoj akademiji, započelo je u Budimpešti. Slavenski je već na početku svojeg glazbenog školovanja pokazivao izvanredan talent te je slovio kao marljiv učenik. Unatoč organiziranim ručkovima koje je Slavenski imao kod različitih obitelji, bio je prisiljen odbiti takvu pomoć jer su ga neke obitelji tretirale kao siromaha te su se na pogrešan način odnosile prema njemu.

Unatoč svim navedenim teškoćama uspio je studirati dvije i pol godine zarađujući od prodaje novina, radom u pekarama, prepisivanjem nota sve do 1915. kada je pozvan u vojsku.¹⁵

5.1 Skladateljski rad

Josip Štolcer Slavenski je s *Nocturnom* nastupio u Zagrebu na Večeri jugoslavenskih skladatelja gdje je oduševio svojim nastupom i dobio novčanu pomoć u obliku stipendije kako bi napokon mogao završiti svoje glazbeno obrazovanje u Pragu. Studirao je tri godine kod profesora Višeslava Novaka. 1923. godine diplomirao je unatoč teškim uvjetima i neimaštini. Na svoj diplomski ispit donio je svoj *Gudački kvartet u D-duru* koji je postigao međunarodni uspjeh.

Važan događaj u životu Slavenskog bio je koncert apsolutna u Pragu koji je održan 26. lipnja 1923. godine gdje je izveden *Gudački kvartet Josipa Štolcera*. Spomenuti koncert bio je popraćen brojnim pohvalama i pozitivnim kritikama te nakon toga počinje Štolcerova karijera kompozitora.

Vrlo je brzo bio primijećen kao odličan kompozitor što potvrđuje činjenica da je praški zbor „Hlahol” izveo jednu od najpoznatijih Štolcerovih skladbi *Voda zvara*. Oni nisu bili jedino glazbeno društvo koje je primijetilo rad Slavenskog. Naime, u isto vrijeme glazbeno društvo „Mladost” izvodi *Ejdemo dime* kao jednu od njegovih pjevački najzahtjevnijih skladbi.

Već 1924. godine Slavenski privlači i dobiva međunarodnu pozornost osvojivši prvu nagradu na Festivalu suvremene glazbe u Donaueschingenu. Kao i Josip Vrhovski, Slavenski je također bio poznat po svojoj zavičajnosti u skladbama što se lijepo očituje u skladbama *Pjesma moje majke za glas i gudački kvartet*, *Ftiček veli*,

15 Milana Slavenski, Josip, Beograd 2006.

Romanska i Voda zvara za pjevačke zborove te u skladbi *Slavenska sonata* za violinu i glasovir.

Slavenski je postigao veliki uspjeh, posebice u vremenu kada je živio u Zagrebu gdje je upoznao mnogo poznatih skladatelja i glazbenika onog vremena što mu je puno pomoglo u vlastitoj karijeri. Suradivao je i radio sa Zagrebačkim kvartetom, Filharmonijom, Operom, Glazbenim zavodom muzičke akademije, itd. Najuspješnija godina Josipa Štolcera Slavenskog bila je 1924. kada je potpisao ugovor s izdavačkom kućom B. Schott' koja mu je otvorila brojna vrata uspjeha.¹⁶

Josip Štolcer Slavenski bio je, kao što je spomenuto u uvodu, jedan od brojnih skladatelja iz Međimurja koji su jedan dio svoje karijere posvetili tradicijskim napjevima i Međimurju. Slavenski se s etnomuzikologijom upoznao za vrijeme svojeg studiranja u Budimpešti. Skladao je za orkestar, komorne sastave, pjevačke zborove, solo pjevače i glasovir.

Iako je velik dio svojeg života proveo u Beogradu, Slavenski je ostao u doticaju s Međimurjem tako da je u Beogradu suradivao s Hrvatskim folklornim društvom Međimuraca u Beogradu. Glavne karakteristike njegove tradicijske glazbe bile su posebni načini shvaćanja harmonijskih i akustičkih svojstva te specifična ritmika.

U svojem najplodnijem razdoblju Slavenski je napisao šest narodnih popjevki u jednoj noći: *Svatovska, Slepčaka, Šaljiva, Dilberka, Rugalica i Jesenske noći*. Za svoj iznimni trud Slavenski je potkraj svojeg života dobio Ordenom za zasluge za narod prvog reda.

5.2 Pedagoški rad

Josip Štolcer Slavenski također je bio iznimno sposoban pedagog te je posjedovao kvalitete potrebne za poučavanje djece. Zaposlio se nakon svojeg obrazovanja u Pragu kao nastavnik u nižoj i srednjoj školi Kraljevske muzičke akademije u

¹⁶ Milana Slavenski, Josip, Beograd 2006.

Zagrebu. Kolege ga nisu shvaćale i podržavale jer je bio drugačiji od njih; odlazio je među svoje učenike, pričao im je mnogo sadržaja koji nisu bili u programu te im je često svirao otkrivajući im nova mjesta u glazbi zbog čega su ga djeca voljela i cijenila na izuzetno visokoj razini.¹⁷

Stalan i najdugotrajniji posao Slavenski je dobio 1924. kada se zaposlio kao profesor u Privatnoj muzičkoj školi u Beogradu. Dobivanje takvog posla svojevrsna je potvrda stručnosti Slavenskog zbog toga što je direktor Muzičke škole iz Beograda zbog svoje ambicije zapošljavanja najboljih i najistaknutijih muzičara poslao ponudu i poziv Slavenskome.

Josip Štolcer Slavenski radio je od 1926. do 1937. godine kao profesor na Drugoj muškoj gimnaziji u Beogradu. Uz to bio je učitelj vještina u najnižoj činovničkoj grupi. Krajem Drugog svjetskog rata Slavenski se zaposlio na Muzičkoj akademiji u Beogradu gdje je nakon pet godina postao redoviti profesor.

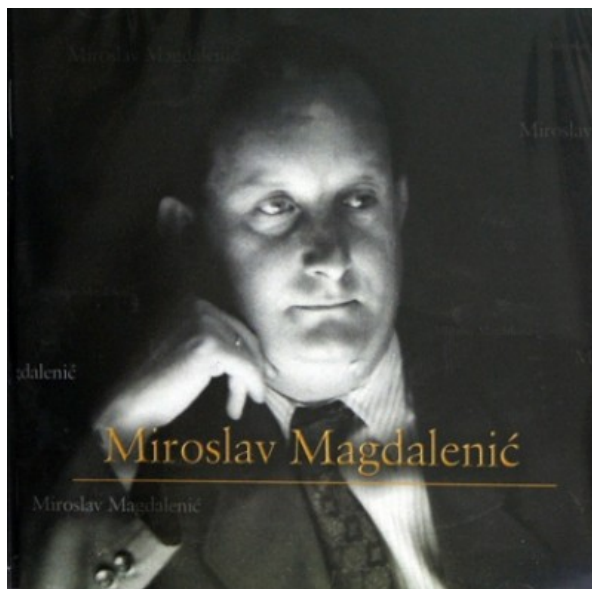
Umro je 1955. godine u Beogradu, a u Čakovcu se svake godine održava Majski muzički memorijal „Josip Štolcer Slavenski” koji slovi kao najznačajnija glazbena manifestacija u Čakovcu i Međimurju koja je posvećena Slavenskom.

Slika 7. Majski muzički memorijal u čast Slavenskom

¹⁷ Milana Slavenski; Iz sjećanja jednog njegovog tadašnjeg učenika, Andreje Pregara

6. MIROSLAV MAGDALENIĆ

Slika 8. Miroslav Magdalenić

Miroslav Magdalenić rođen je 1906. godine u Čakovcu. Rođen je u siromašnoj obitelji kao i većina njegovih vršnjaka u to vrijeme u Međimurju. Završio je osnovnu školu i uz nju dva razreda Građanske škole. Nastava je bila održavana na mađarskom jeziku sve do kad ne nastavlja svoje školovanje nakon Prvog svjetskog rata. Miroslav Magdalenić polazio je Učiteljsku školu što je specifična činjenica za njega u odnosu na druge spomenute glazbenike.

Svoje prve glazbene korake radi u čakovečkoj župnoj crkvi svirajući orgulje svake nedjelje i blagdanima. Zaljubio se u glazbu, a svoje dvije ljubavi: glazbu i poučavanje spojio je 1925. godine kada je upisao nastavnički smjer na Državnoj muzičkoj akademiji u Zagrebu. Već je onda privatno poučavao studente i učenike (*solffeggio* i harmoniju) te vodio pjevačke zborove u Vrapču i Sesevskom Kraljevcu, te zborove *Zvijezda*, *Triglav* i *Zvonimir*.

30. lipnja 1928. godine dobiva svjedodžbu koja je značila da je osposobljen za poučavanje pjevanja u srednjim i višim pučkim školama te učiteljskim školama. Ta

svjedodžba omogućila mu je da primi mjesto nastavnika glazbe u Nadbiskupskoj klasičnoj gimnaziji u Zagrebu. Miroslav Magdalenić nije tu stao sa svojim obrazovanjem, već nastavlja studij kompozicije kod profesora Blagoja Berse i Krste Odaka.¹⁸

U međuvremenu dobiva diplomu nastavničkog odjela Državne muzičke akademije u lipnju 1932. godine, diplomu o položenom profesorskom ispitu u siječnju 1935., a diplomu iz kompozicije 1940. godine. Nakon Zagreba, Magdalenić nastavlja svoje školovanje i obrazovanje u Budimpešti gdje nastavlja studij kompozicije.

Nagradu grada Čakovca dobiva nakon svojeg djelovanja kao profesor glazbe na Učiteljskoj školi gdje je osnovao đачki pjevački zbor uz koji je vodio i zbor pjevačkog društva *Naprijed*. Najveći doprinos Čakovcu Miroslav Magdalenić dao je 1946. godine kada je uz svoje kolege osnovao Gradsku glazbenu školu gdje je obavljao funkciju direktora. U toj školi predavao je solo pjevanje, dirigiranje, harmoniju, *solfeggio* te glasovir. Osim osnivanja glazbene škole, Miroslav Magdalenić je za međimursku kulturu napravio mnogo zapisivanjem popijevki po selima te ih time sačuvao od zaborava i propasti, a svojom vještinom sviranja orgulja i sposobnošću poučavanja pripremio je mnoge Međimurce za sviranje u crkvi te za vođenje raznih zborova.

Svoj posljednji posao preuzeo je 1951. godine kao direktor Muzičkog internata i profesor teorijskih predmeta na Pedagoškoj akademiji te u Državnoj muzičkoj školi. Umro je 29. studenog 1969. godine iznenadnom smrću.

18 Miroslav Magdalenić, Najizvorniji skladatelj Međimurja, Miroslav Vuk, Zagreb

5.1 Skladateljski rad

Miroslav Magdalenić je tijekom svojeg života stvorio bogat skladateljski opus prožet folklornim notama Međimurja. Smjer u kojem će se kretati njegovo djelovanje kao skladatelja bio je vidljiv već od prvih skladbi: *Ftičice se spominjaju* namijenjena ženskom zboru te dvije skladbe za gudački kvartet – *U kolu* te *Sljepačka*. Magdalenić je bio izvrstan zbarski skladatelj što vidimo iz popisa djela kompozitora Miroslava Magdalenića, a ističu se: *Oj, ti lepa moja či*, *Kosci*, *Sadila sam rogozek*, *U kavezu* i *Denes su puti veseli* koje su pisane za ženski zbor. Za muški zbor Magdalenićeve istaknute skladbe su: *Na oranju*, *Međimurje malo* i *Tibet robec*, *Dil, dil, duda*, *Poruka mladih ruku*, *Motika*, itd. Iz samih je naslova vidljiva skladateljeva posvećenost i privrženost zavičaju i Međimurju.

Osim za zborove, Magdalenić je pisao i skladbe za klavir i glas od kojih se izdvajaju: *Momačko kolo*, *Kolo*, *Na selu kod bake*, *Sonatina*, *Suita za djecu-Toccatina*, *Troglasna Fughetta*, *Tri male kompozicije za djecu* te *I. Međimurska rapsodija*. Nešto manje Magdalenić je pisao i za gudače, ali bez obzira na to valja izdvojiti: *I. gudački kvartet*, *II. gudački kvartet* te skladbu *Elegija za violoncello i glasovir*.¹⁹

Priznati skladatelj Boris Papandopulo je o dvije navedene Magdalenićeve skladbe napisao: „Gospodin Miroslav Magdalenić pokazao nam je dvije vrlo uspjele kompozicije. Iskreni i preosjećajni tmurni ugođaj u molu provejava njegovim kompozicijama. Elegija se odlikuje svojom pergantnom formom i harmonizacijom gudačkih instrumenata sa cornima. Dvije grupe koje se vrlo spretno i efektno izmjenjuju. *Romarska* za mješoviti zbor izgrađena je jednostavnim, ali sigurnim sredstvima koja nikad ne promašuju željeni cilj. Gradacija je odlično uspjela. Zbor uveden interesantno i veoma lijepo obrađen...”²⁰

19 Popis djela kompozitora Miroslava Magdalenića koja su prijavljena SOKOJ-u, 1986.

20 Boris Papandopulo: Novi kompozitori i njihova djela. „Novosti”, Zagreb, 1932.

Svestranost Miroslava Magdalenića na području skladanja potvrđuje i činjenica da je napisao nekoliko orkestralnih stavaka: *Simfonija u f-molu*, *Dva simfonijska plesa*, *Predigra veseloj igri* i *Zagorski drmeš*.

Magdalenić je bio poznat i po različitim harmonizacijama i obradama tradicijskih napjeva iz Međimurja. Osim harmonizacija i obradi također je i zapisivao takve izvorne, tradicijske napjeve, ne samo u Međimurju već i po Hrvatskom zagorju, Slavoniji i Podravini.

Vjerojatno je upravo taj osjećaj za folklor, narod i Međimurje ono što bi Magdalenić za sebe izdvojio kao kvalitetu glazbenika i autora što je vidljivo iz njegovih citata: „Lirska narodna popjevka je najpotpuniji izraz duhovnog života naroda, te najviše odgovara dječjem melodijskom osjećanju da se čuva i predaje davno nasljeđe i bogata kulturna baština narodnog izraza, neka se učenici odgajaju na tim elementima. Čovjek može imati samo jedan materinski jezik, prema tome i samo jedan muzički jezik. Ne smijemo zaboraviti da vježbanjem narodnog muzičkog izraza obogaćujemo i naše jezično bogatstvo.”

Iz njegovih citata saznajemo da je poznao Josipa Štolcera Slavenskog jer je pisao o njihovom druženju kad je kao dječak gazio mijeh orgulja u Čakovcu, a Slavenski svirao i testirao svoje 12-tonske harmonije što je Magdaleniću ostalo u sjećanju zbog „klinaca” koje je stavljao između tipki s obzirom na to da fizički nije mogao pritisnuti dvanaest tipki na orguljama.

Miroslav Magdalenić cijenjen je upravo po tome što je sve ono o čemu je pisao sam i proživio, pisao je i skladao o proživljenim događajima i osjećajima. Smatram da je upravo to razlog zbog kojeg je bio toliko uspješan u povezivanju i poistovjećivanju s narodom za koji je napravio mnogo sačuvavši duh vremena i mjesta u kojem je živio i radio.²¹

21 Miroslav Magdalenić, Najizvorniji skladatelj Međimurja, Miroslav Vuk, Zagreb

5.2 Pedagoški rad

Odmah nakon studija postaje orguljaš i dirigent pjevačkom zboru u sjemeništu gdje je skladao svoja prva dva moneta: *Kad sam posred nevolje* i *Uzmi dijete i majku njegovu*. Još poznatija skladba iz tog razdoblja je *Romarska po međimurskom* s kojom je zbor koji je vodio 1941. godine osvojio prvo mjesto na smotri srednjoškolskih zborova u Zagrebu.

Nakon Zagreba vraća se u Čakovec kojem donosi glazbu hrvatskih skladatelja kako bi istisnuo mađarštinu u čemu je bio izuzetno uspješan, najviše zbog toga što je školovao mlade učitelje koji su širili njegove ideje i zamisli.

Miroslav Magdalenić bio je uspješan i u pisanju knjiga i priručnika pa je tako 1952. godine izdao svoju knjigu *Škola za klavir* koja je bila namijenjena učiteljskim i muzičkim školama. Nakon te knjige slijedilo je izdavanje knjiga *Jednoglasi i dvoglasni solfeggio na osnovu narodnog muzičkog izraza za općeobrazovne i muzičke škole* koje još i danas predstavljaju dobru literaturu u nastavi *solfeggia*.

Osim knjiga Magdalenić je pisao i brojne stručne i znanstvene članke u kojima je često opisivao neke nove metode poput tonic-sol-fa sustava učenja *solfeggia* i brojne druge metodičko-obrazovne novine. Najveći uspjeh Miroslava Magdalenića kao pedagoga i glazbenog teoretičara je djelo *Osnove tonskog sloga* u kojem je predstavio ideje za koje su se već i prije zalagali brojni skladatelji i pedagozi. Važna je činjenica da je jedini u svijetu uspio provesti te ideje što je dokaz njegova pedagoškog iskustva, godina školovanja, obrazovanja i truda koji je uložio u sebe kao pedagoga i glazbenika. Za to je djelo 1968. godine primio nagradu grada Zagreba.²²

22 Miroslav Magdalenić, Najizvorniji skladatelj Međimurja, Miroslav Vuk, Zagreb

6. VINKO ŽGANEC

Slika 9. Vinko Žganec

Vinko Žganec bio je poznati međimurski skladatelj, pisac i etnomuzikolog koji se rodio 1890. godine u Vratišincu. Kao i prethodno spomenuti glazbenici pohađao je pučku školu na mađarskom jeziku. Nakon pučke škole upisao je klasičnu gimnaziju u Varaždinu te je nakon završetka triju razreda gimnazije odselio u Zagreb. Polazio je gornjogradsku gimnaziju, a osmi je razred završio u nadbiskupskom liceju. Bio je izvrstan učenik, a posebno se istaknuo na području književnosti, glazbe i folklor.

Svoju prvu glazbenu naobrazbu dobiva kod profesora Franje Dugana koji mu je predavao harmoniju, kontrapunkt i glazbene oblike, a profesor Vjekoslav Rosenberg Ružić glasovir. Diplomirao je 1914. godine na Bogoslovnom fakultetu u Zagrebu. S obzirom na zanimanje koje je stekao, jedan je kratak period do 1917. godine radio kao kapelan u dvije zagrebačke crkve. 1917. godine Vinko Žganec imenovan je župnikom u župi Dekanovec nakon čega je napustio svećenstvo te se vratio u

Čakovec. Tijekom svoje župničke službe doktorirao je pravo pa se u Čakovcu zaposlio u Povjereništvu za Međimurje. U tom periodu borio se protiv mađarizacije te se zalagao za priključenje Međimurja Hrvatskoj. 1927. godine Žganec otvara odvjetnički ured u kojem je radio kao privatni odvjetnik te se paralelno s tim bavio skladanjem i glazbom. U razdoblju rata radi na brojnim mjestima poput državnog odvjetništva, tajnika Hrvatskog autorskog društva i muzikologa u Etnografskom muzeju u Zagrebu. Radio je i kao savjetnik Komisije za razgraničenje sa susjednim zemljama.²³

Ljubav prema folkloru kao jačoj osobnoj Žgančevoj strani pokazala se plodonosnom. Žganec je bio jedan od osnivača i temeljnih upravitelja Instituta za narodnu umjetnost. Od 1948. do 1966. godine paralelno je uz rad u Institutu radio kao predavač glazbenog folkloru na Konzervatoriju u Zagrebu. Svoj doprinos u razvoju i očuvanju folkloru dao je svojim radom na osnivanju Društva folklorista Hrvatske i Saveza folklorista Jugoslavije da bi 1952. godine postao jednim od najboljih i najuglednijih folklorista i etnomuzikologa Hrvatske i Jugoslavije. Potvrdu svoje stručnosti na tom području dobiva 1952. godine kada postaje predsjednikom Jugoslavenskog komiteta međunarodnog savjeta za glazbeni folklor te na međunarodnoj razini postaje članom izvršnog odbora International Folk Music Councila.

Početak svojeg rada kao glazbenik orijentiran na folklor započinje već kao srednjoškolac zapisujući međimursku pučku popijevku *Megla se kadi, hajdina cvete*, a ozbiljniji uspjeh mu je donijela suradnja s hrvatskim glazbenim časopisom *Sv. Cecilija* za koji je pisao brojne članke i postao jedan od najplodnijih i najproduktivnijih suradnika.

23 Zvonimir Bartolić, Hrvatski narodni pokret međimurskih Hrvata, Matica Hrvatska Čakovec, 2003.

6.1 Rad kao etnomuzikolog i pedagog

Pedagoški rad Vinka Žganeca također je usko vezan uz etnomuzikologiju, folklor i pučke napjeve. Bio je poznat po svojevrsnim metodama analiziranja, zapisivanja, organiziranja i općenitom pristupu pučkim napjevima za koje je nerijetko pisao vlastite harmonizacije. Iako je bio vezan za Međimurje (zapisao je 1093 različitih pučkih i tradicijskih pjesama u Međimurju), Vinko Žganec proširio je svoj etnomuzikološki rad na Slavoniju, Baranju, Bačku te okolicu Samobora. Uz njegove zapise izuzetno su cijenjene i snimke hrvatskog glagoljaškog liturgijskog pjevanja na području Krka, Raba, Paga, ali i na području Brača, Šibenskih otoka i Istre.²⁴ Ovim svojim istraživanjima i zapažanjima Vinko Žganec često je održavao i vodio predavanja i stručne skupove o svojem etnomuzikološkom radu i folkloru kod nas, ali i u inozemstvu. Za svoj izuzetno uspješan rad na području glazbe i skladateljstva Vinko Žganec je 1970. godine primio nagradu AVNOJ-a. Umro je nakon pada u šetnji 12. prosinca 1976. godine.

Slika 10. Kulturno-umjetničko društvo Vinko Žganec, Vratišinec

24 Kulturno-umjetničko društvo dr. Vinko Žganec, Vratišinec

7. FORTUNAT PINTARIĆ

Slika 11. Fortunat Pintarić

Skladatelj i pedagog Josip Fortunat Pintarić rodio se 1798. godine u Čakovcu gdje je završio osnovnu školu, a svoje je školovanje nastavio u Zagrebu gdje je završio gimnaziju. 17. rujna 1815. godine stupio je u Franjevački samostan u Ivaniću gdje je dobio ime Fortunat. Svoje prve susrete s glazbom Pintarić ostvaruje uz pomoć Maksima Kovačića koji je bio orguljaš u samostanu. Vrlo je brzo postao vješt orguljaš, a uz sviranje orgulja bavio se i prepisivanjem orguljaških skladbi, preludija i pučkih napjeva.

Fortunat Pintarić je 5. ožujka 1819. godine završio svoje obrazovanje za svećenika položivši sve redovničke zavjete, a 1821. godine postao je službeno zaređen svećenik. U svijetu bogoslužja i svećenstva Fortunat nije izgubio želju za sviranjem i glazbom, već se obratio Gjuri Weisneru de Morgensternu za pomoć u glazbenom radu. Pintarić je uglavnom samostalno svladavao glazbene vještine skladanja te je sam proučavao glazbenu teoriju i harmoniju.

Pintarić se preselio u Varaždin 1830. godine gdje počinje raditi kao vikar, a paralelno je radio i kao orguljaš, učitelj sviranja orgulja, ali i učitelj pjevanja na studiju filozofije. U idućim godinama svojeg boravka u Varaždinu Fortunat Pintarić je po odluci cara Ferdinanda V. 1835. godine²⁵ (Varaždinsku gimnaziju povjerio je Franjevcima) morao položiti ispit koji potvrđuje da je kompetentan za predavanje u gimnaziji. Nakon svojeg djelovanja i rada u gimnaziji, Pintarić počinje ponovo raditi kao vikar, orguljaš i knator u samostanu. U tom periodu svojeg života počeo je raditi na svojem životnom djelu, kantualu *Crkvena lira*. Nakon kraćeg vremenskog perioda seli se u Zagreb te prihvaća službu tajnika Provincije sv. Ladislava. Svoje imenovanje za gvardijana i upravitelja Pintarić prima 1860. godine u Virovitici te postaje savjetnikom Provincije. Umire nakon premještenja u Koprivnicu 1867. godine.²⁶

S obzirom na činjenicu da je Pintarić bio svećenik, njegove skladbe bile su crkvenog karaktera te je zbog toga bio izrazito cijenjen. Njegova najbolja djela su skladbe za orgulje jer u djelima koja se pjevaju nije posvećivao dovoljno pažnje naglascima i matrici teksta. Bez obzira na tu činjenicu, Pintarićeva su djela važna jer su osim duhovnosti imala veliki utjecaj narodne glazbe od kojih je najvažniji *Dudaš* jer se u njemu govori o običajima bogoslužja na Božić, a protkano je međimurskom „notom”. Spoj njegove duhovnosti i narodnosti utjecao je na široko prihvaćanje njegovih skladbi u narodu te zadovoljilo njihovu želju da u bogoslužju pjevaju na hrvatskom jeziku. Životno djelo *Crkvena lira* Pintarić je pisao upravo s tom namjerom da napiše skup popijevaka za bogoslužje.

Fortunat Pintarić je tijekom svojeg života napisao ukupno 28 misa, 21 orfektorij, himne i različite popijevke u obliku vokalnih i vokalno-instrumentalnih skladbi te 27 instrumentalnih skladbi. Specifično za njega je to da je bio prvi hrvatski skladatelj fuga.

25 Varaždinsku gimnaziju povjerio je na upravljanje Franjevcima iz provincije sv. Ladislava

26 Riman, M. Kinderić, A. P., Hrvatski skladatelj o. Fortunat Pintarić

Iako je napisao brojna djela i cijenjene skladbe, većina njegove glazbene ostavštine nije sačuvana do današnjeg dana.²⁷

7.1 Pedagoški rad

Svoj pedagoški rad Fortunat Pintarić započeo je, kao što je već navedeno, kao učitelj sviranja orgulja i pjevanja. U vrijeme kada je Varaždinska gimnazija predana na vođenje franjevcima, Pintarić je predavao povijest, zemljopis, matematiku, gramatiku i vjeronauk. Uz sve navedeno, u varaždinskoj gimnaziji bio je i orguljaš i učitelj pjevanja. Njegov učenik Stjepan Valdec svjedoči o Pintarićevu nastavničkom radu: „Profesor nam je pater Fortunat Pintarić, franjevac, izvrstan latinac, kao što i svi profesori franjevci. Jer je kod njih, kao i u opće kod svih samostana latinski jezik bio službeni i u međusobnom saobraćaju i u upravi, izuzemvši duhovne poslove s hrvatskim pukom... Tumačenje svih predmeta išlo je profesoru Fortunatu uvijek sasvim glatko. Začudno mi je i danas kako je mogao dospievati na tako ogroman školski posao, gdje je koliko se sjećam, jošte podučavao u pjevanju i glasoviru.”

Fortunat Pintarić pisao je i svoje rukopisne bilješke koje su također na neki način dokaz uspješnosti Pintarića kao pedagoga. Napisao je knjižicu *Uputa u pjevanju za srednje škole* 1852. godine u kojoj piše o osnovama glazbene teorije i hrvatskom jeziku. Druga rukopisna bilješka koju je napisao nosi naziv *Temelj nauka pjevanja Mihovilu Lukiću posvećem po Otcu Fortunartu Pintariću 1864. godine*. U svojoj drugoj napisanoj knjižici također piše o glazbenoj teoriji uz različite notne primjere i uzorke. Osim knjižica rukopisnih bilježaka, Pintarić je napisao knjigu pod nazivom *Knjiga bogoljubnosti karstjankse* koju je namijenio mladeži kako bi mogli bogoslužiti i pjevati na hrvatskom jeziku. Ta knjižica donijela mu je veliku popularnost te potvrđuje kako je Pintarić bio svjestan društvene situacije i ondašnjih potreba društva, a posebice mladih i njihovom obrazovanju. Od ostalih djela i knjižica koje je pisao važno je, kao vrlo uspješnu, istaknuti knjižicu s odama na

27 Riman, M. Kinderić, A.P., Hrvatski skladatelj o. Fortunat Pintarić

hrvatskom jeziku koje su bile posvećene Josipu Juraju Strossmayeru, a tiskana je 1850. godine u Varaždinu. Od tekstova koje je pisao na latinskom jeziku (također s fokusom na Josipa Juraja Strossmayera) ističe se oda *Na slavu Presvietloga i Prečasnoga gospodina Josipa Štrosmajera*.

Osim podučavanja sviranja orgulja, pjevanja i svojeg rada u varaždinskoj gimnaziji kao pedagog, Pintarić je na hrvatskom jeziku poučavao brojne svećenike, a zbog činjenice da je bio član ilirskog pokreta ne možemo sa sigurnošću objediniti sav njegov glazbeni, ali i pedagoški rad.²⁸

Kao učen i obrazovan čovjek Fortunat Pintarić bio je svjestan položaja u kojemu se nalazi hrvatski jezik te same potrebe za djelovanjem na svim područjima društvenih znanosti i kulture. Navedene činjenice dokaz su njegove posvećenosti toj zadaći koju je dodatno potaknuo poziv Maksimilijana Vrhovca fokusiran na buđenje svijesti i narodnosti. Djelo koje bih ja sam istaknuo je *Dudaš* koji se i dandanas pjeva u raznim prigodama vezanim uz Božić, a osim toga oslikava i ocrtava njegov glazbeno-edukativni rad zbog kojeg je Fortunat Pintarić cijenjen.

Slika 12. Umjetnička škola Fortunat Pintarić u Koprivnici

28 U vrijeme ilirskog pokreta izostao je naglasak na imenu autora, već je u fokusu ilirski pokret

8. ZAKLJUČAK

Ovim radom napravljen je pregled poznatih i značajnih međimurskih skladatelja sa zadrškom na Josipu Vrhovskom. Njihov rad, posvećenost poslu i svojoj zadaći neminovan je i potkrijepljen činjenicama te djeluje kao nadahnuće i motivacija. Svih pet autora imaju određene zajedničke crte: rodili su se i kao djeca živjeli u siromašnim međimurskim obiteljima, često je crkva zajednički nazivnik u njihovim prvim susretima s glazbom i sviranjem, a prvi su im učitelji bili crkveni svirači i glazbenici. Svaki je od njih je izrazito uporan u svojem poslu i obrazovanju. Stupanj njihova obrazovanja u onom vremenu bio je na izuzetno visokoj i zavidnoj razini što samo potvrđuje njihovu želju za radom i njihovu upornost unatoč teškim životnim i materijalnim situacijama kroz koje su prolazili. Spremnost da se posvete svojem djelovanju, radu i pozivu potkrijepljen je činjenicom da su se često selili i mijenjali radna mjesta, što također pokazuje njihovu svestranost kao ljudi i osoba.

Umijeće u tome da do današnjeg dana zadrže riječ naroda, govor Međimurja i pjesmu Međimurja možda je njihov najveći uspjeh. Obrazovali su brojne ljude koji su zasigurno došli na utjecajne položaje u društvu i u njih utkali svijest o jeziku i narodnosti. To dovoljno govori o važnosti njihova pedagoškog rada. Zaključno, postoje manifestacije koje uče nove generacije o važnosti njihova rada i djelovanja, međutim, njihov značaj je i trebao bi biti mnogo više izložen i prezentiran. Tome svoj doprinos daje i ovaj diplomski rad.

LITERATURA

1. Bartolić, Z. (1972). Zbornik Pedagoške akademije. Čakovec
2. Hranjec, S. (2013). „Najmeđimurskiji Miroslav Magdalenić. Dostupno na: <http://www.medjimurje.hr/clanak/najmedimurskiji-miroslav-magdalenic> (21.09.2018.)
3. Hrustek-Sobočan, M. (2014). Zbirka J. Š. Slavenskog tijekom vremen. Dostupno na: <http://www.medjimurje.hr/clanak/zbirka-js-slavenskog-tijekom-vremena> (19.09.2018.)
4. Marošević, G., Tot, S. (2006). Dr. Vinko Žganec i njegovi pjevači iz Vratišinca. Zrinski: Čakovec
5. O hrvatskoj tradicijskoj glazbi Međimurja i oko nje (2013). Institut za etnologiju i folkloristiku u Zagrebu i Udruga Matapur. Dostupno na: http://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2013/02/Mihalic-Tatjana-Keca-Marija-Stanic-Palasti-Marina_U-glazbi-zajedno.pdf
6. Pintar, M. (1997). Josip Vrhovski: skladatelj, dirigent, pedagog. Centar za kulturu: Čakovec
7. Pintarić F. (1850). Na slavu presvietloga i prečasnoga gospodina Josipa Jurja Strossmayera. Tiskom kraljevske povijesne tiskare Josipa p. Platzera: Varaždin
8. Riman. K. (2002). Ilirska poetika Fortunata Pintarića. „Kaj” br.4.
9. Slavenski, M., Slavenski, J., Živković, M. (2006). Josip. Muzička škola „Josip Slavenski”: Čakovec
10. Vuk, M. (1991). Miroslav Magdalenić, najizvorniji skladatelj Međimurja (uz osamdeset i petu obljetnicu rođenja). U: Kaj:24, (str. 57 – 74)

KRATKA BIOGRAFSKA BILJEŠKA

Rođen sam 24. svibnja 1994. godine u Varaždinu. Živim u Selniku Maruševečkom gdje sam i završio osnovnu školu. U Ivancu sam završio Ekonomsku školu, a svoje sam obrazovanje nastavio upisom na Učiteljski fakultet, odsjek u Čakovcu.

IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA

Ja, Slavko Vincek, OIB 90141243117 izjavljujem da sam sam izradio diplomski rad uz pomoć mentora prof. Branimira Magdalenića.
